
UDK 808.543-053.2:376
376.1-056.264:808
Prethodno priopćenje

Paulina Bogetić
Zagreb, Hrvatska

Diana Arapović i Jelena Kuvač-Kraljević
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
Hrvatska

STRUKTURA PRIČE DJECE S POSEBNIM JEZIČNIM TEŠKOĆAMA

SAŽETAK

Pripovijedanje je sposobnost koju smatramo dobrim pretkazateljem školskoga uspjeha, ali i dobrim pokazateljem jezičnih teškoća, posebice kod djece s posebnim jezičnim teškoćama (PJT-om). Da bi se rasvijetlio fenomen pripovijedanja i njegov utjecaj na dječji razvoj, potrebno je, osim jezičnih ispitivanja kakva uglavnom danas prevladavaju, provesti i ispitivanja o spoznajnim obilježjima pripovijedanja. Stoga je namjera ovoga rada ispitati strukturu priče djece s posebnim jezičnim teškoćama te je usporediti sa strukturom priče djece urednoga jezično-govornoga razvoja. Rezultati pokazuju da djeca urednoga jezično-govornoga razvoja imaju bolje strukturiranu priču od djece s PJT-om u mlađoj kronološkoj dobi. No, s porastom kronološke dobi poboljšava se struktura priče djece s PJT-om i oni nadoknađuju nedostatke koje su imali u nekim elementima priče u ranijim godinama.

Ključne riječi: *pripovijedanje, naracija, struktura priče, spoznajna obilježja pripovijedanja, djeca s posebnim jezičnim teškoćama*

UVOD

Jedan od načina ostvarivanja diskursa je pripovijedanje ili naracija. Možemo je definirati kao metodu rekapitulacije prošlog doživljaja usklađivanjem niza rečenica s nizom događaja koji su se odigrali (Labov, 1972). Pripovijedanje je složena jezično-spoznajna sposobnost. Međutim, do sada provedena istraživanja o sposobnosti pripovijedanja bila su usmjerena primarno na jezičnu komponentu pripovijedanja, odnosno na sposobnost dekontekstualiziranja jezika i jezično oblikovanje priče. Spoznajna se komponenta, to jest sposobnost strukturiranja priče, istraživački intenzivnije počela opisivati od sredine devedesetih godina prošloga stoljeća (Berman i Slobin, 1994). Jedan od razloga nezadiranja u spoznajnu komponentu sigurno je i teorijska dvojba o općem odnosu jezika i spoznaje, na primjer, prethodi li jezik spoznaji ili spoznaja prethodi jeziku (Dromi, 1993).

Mentalni prikazi, odnosno prostorno-vremenski organizirane sekvence događaja, spoznajni su temelji pripovijedanja (Giora i Ne'eman, 1996). Događaji kojima su govornici svakodnevno izloženi omogućavaju razvoj mentalnih prikaza, a posredstvom mentalnih prikaza "usklađavaju" se svijet koji ih okružuje. Svaki mentalni prikaz sastoji se od više *lokalnih razina* koje predstavljaju dijelove nekog događaja i *globalne razine* koja čini vremensko-prostornu cjelinu događaja dobivenu povezivanjem lokalnih razina. Prostorna i vremenska dimenzija događaja, to jest priča, ostvaruje se tek uporabom jezika. Odnosno, kreće li se od jezika, priča može biti dekontekstualizirana, jezično oblikovana i javnosti predstavljena, tek nakon što je prethodno spoznajno oblikovana na obje razine. Razumljivo je stoga što se spoznajna sposobnost pripovijedanja kod djece najčešće promatra u odnosu na djetetovu mogućnost stvaranja cjeline priče. Promatra se povezuje li dijete više manjih događaja u jedan događaj ili taj jedan događaj predstavlja kao niz većeg broja nepovezanih događaja. Dakle, promatra se je li dijete sposobno ostvariti globalnu razinu ili makrorazinu pripovijedanja, ili je na lokalnoj razini – mikrorazini (Kuvač, 2004).

Nekoliko ponuđenih pripovjednih modela, na primjer, *analiza na narativnoj razini*, *analiza gramatike priče* ili *model Labovljeva dijamanta* upravo su pokušaji da se prikaže čovjekovo spoznajno oblikovanje priče. Kada su početkom devedesetih godina prošloga stoljeća Berman i Slobin (1994) pokrenuli međujezično istraživanje o dječjim spoznajnim i jezičnim sposobnostima oblikovanja priče na istom ispitivačkom materijalu, za potrebe te studije razvili su *model uzročne povezanosti* koji su primijenili u priči *Frog, where are you?*, (Trabasso i Rodkin, 1994). Model uzročne povezanosti model je gramatike priče koji razlaže priču na pet dijelova ili epizoda:

- 1) *situacija* – uvodni dio priče u kojem se iznose osnovni podaci o sudionicima, odnosu među sudionicima te mjestu i vremenu radnje;
- 2) *uvodni događaji* – događaji koji uzrokuju zaplet priče kao njezin jedini obvezni dio;

- 3) *pokušaji* – odnosi se na rasplet priče, odnosno dio priče u kojem se razjašnjava njezin problem;
- 4) *ishod* – kraj priče;
- 5) *glavni cilj* – iznošenje poante priče.

Između svih dijelova modela, odnosno epizoda, djeluje uzročna veza pa se stoga taj model i naziva uzročnim. I dok su ostali pripovjedni modeli usmjereni na analiziranje koherentnosti priče, osobitost je modela uzročne povezanosti usmjerenost isključivo na strukturu priče.

Pripovijedanje kod djece s posebnim jezičnim teškoćama (PJT-om)

Posebne jezične teškoće (u daljnjem tekstu PJT) razvojni su jezični poremećaj s oko 7% zastupljenosti u populaciji. Uzrok još uvijek nije poznat, ali kao glavne se pretpostavke navode poteškoće u ovladavanju jezičnim znanjem (Rice i sur., 1995) i poteškoće u obrađivanju informacija (Montgomery, 2002; Tallal i Benasich, 2002). Ipak, glavno je određenje PJT-a nerazmjer između jezičnih postignuća i postignuća u neverbalnim sposobnostima (Leonard, 1998).

Analiza jezične obrade kod djece s PJT-om upućuje na poteškoće u usvajanju, pohranjivanju i prizivanju jezičnih kodova, od najmanjih jedinica, fonema pa sve do većih cjelina (riječi, kolokacija, sintagmi) te na poteškoće u morfosintaktičkome označavanju i oblikovanju. Dobrim dijelom, jezično je ponašanje djece s PJT-om u hrvatskome opisano (Kovačević, 1995; Ljubešić, 1996; Arapović i Kuvač, 2003), a novija su istraživanja usmjerena prema ispitivanju kognitivnih sposobnosti i neuralne pozadine primjenom *kognitivnih evociranih potencijala (KEP)* na različitim jezičnim paradigmama (Palmović, 2007; Palmović i sur., 2007).

Kada se govori o pripovjednoj sposobnosti djece s PJT-om, poznato je da njihova sposobnost jezičnoga oblikovanja narativnoga diskursa značajno kasni (Johnston, 1988). Djeca s jezičnim teškoćama pričaju kraće priče koje su jezično manje složene nego priče njihovih vršnjaka bez jezičnih teškoća. Rečenice su jednostavnije, uporaba veznika uglavnom je vezana uz konektore *i* te *i onda*, česte su različite morfosintaktičke pogreške (Arapović, 1996; Arapović i Kuvač, 2003). Nadalje, jedna od temeljnih karakteristika djece s PJT-om jest općenito izbjegavanje usmenog izražavanja i kratkoća takva iskaza, što upućuje na to da djeca s PJT-om sporije od svojih vršnjaka napreduju u vještini pripovijedanja. Grobler i Arapović (2006) potvrdile su da se pripovijedanje djece s PJT-om značajno razlikuje od pripovijedanja djece urednoga jezično-govornoga razvoja, kako u opširnosti pripovijedanja, tako i u kvaliteti. Autorice navode da je pripovijedanje djece s PJT-om često isprekidano ponavljanjima, većim ili manjim zastojećima, a ponekad čak i šutnjom. Razumljivo je stoga da je potreban i veći broj poticaja te djece, obično u obliku niza potpitanja, kako bi se zadovoljili osnovni elementi situacije kao što su likovi, vrijeme, prostor ili kako bi ih se potaknulo na određivanje radnje priče.

Kako do sada u hrvatskome nije provedeno ni jedno ispitivanje o oblikovanju priče u djece s posebnim jezičnim teškoćama, cilj je ovoga rada upravo ispitati strukturu njihove priče i usporediti je sa strukturom priče njihovih vršnjaka, djece urednoga jezično-govornoga razvoja. Polazeći od kliničkoga opisa posebnih jezičnih teškoća, to jest nerazmjera između jezičnih i ostalih kognitivnih sposobnosti, pretpostavlja se da se djeca s PJT-om neće razlikovati od djece urednoga jezično-govornoga razvoja u strukturiranju priče, tj. obje će skupine ispitanika označavati sve epizode priče.

METODE ISPITIVANJA

Uzorak ispitanika

Ispitivanjem su bila obuhvaćena dva uzorka ispitanika:

- 1) 22 djeteta u dobi od četvrte do šeste godine kojima su dijagnosticirane posebne jezične teškoće (PJT), što znači da su prošla logopedsku, psihološku i neurološku obradu koja je pokazala poteškoće samo u jezičnome razvoju. Sva su djeca polazila logopedski tretman u Općoj bolnici Josip Benčević u Slavonskome Brodu.
- 2) 22 djeteta urednoga jezično-govornoga razvoja (UJGR) u dobi od četvrte do šeste godine koja su odabrana kao kontrolni uzorak, na temelju procjene vrtićkoga logopeda o urednosti njihova jezičnog razvoja, što se potvrđuje postizanjem dobrih rezultata na jezičnim testovima. Ova su djeca pohađala Dječji vrtić Stribor u Slavonskome Brodu.

Tablica 1. Broj ispitanika po dobi
Table 1. The number of subjects in each age-group

	4 god. / 4 yrs	5 god. / 5 yrs	6 god. / 6 yrs
Djeca s PJT / Children with SLI	7	7	8
Djeca UJGR / Children with TLD	7	7	8

Također, oba su uzorka djece morala zadovoljiti i sljedeće zajedničke kriterije:

- a) kronološka dob od 4,0 do 6,11 godina
- b) neverbalni IQ u granicama prosjeka
- c) da su jednojezični govornici kojima je materinski jezik hrvatski
- d) da nemaju senzomotorne, emocionalne i psihičke poteškoće.

Istraživački materijal

Sposobnost pripovijedanja u oba uzorka djece ispitana je upotrebom slikovnice *Frog, where are you?* (Mayer, 1969). Riječ je o materijalu koji su upotrijebili Berman i Slobin (1996) u svojoj međujezičnoj studiji, a primjenom se istoga materijala u različitim jezicima omogućava generaliziranje podataka o sposobnosti pripovijedanja. Slikovnica predstavlja visoko strukturirani poticaj za ispitivanje pripovijedanja i sastoji se od 24 crno-bijele slike bez teksta. Priča govori o dječaku, njegovu psu i žabi i slikovnim je sadržajem primjerena za djecu predškolske dobi.

Način ispitivanja

Sva su djeca ispitana pojedinačno. Svakom je djetetu dana uputa prije početka pričanja priče, i to tako da je dijete prvo trebalo samo pogledati slikovnicu, a nakon toga, uz ponovno gledanje slika, ispričati priču ispitivaču. Kao i tijekom provođenja ispitivanja u drugim istraživanjima (Kuvač, 2004), tako se i ovdje pokazalo da je djeci najmlađe kronološke dobi (četverogodišnjacima) potreban početni poticaj za pripovijedanje u obliku postavljanja osnovnih pitanja (na primjer: *Tko je to? Što radi?*). S obzirom da su u ovo ispitivanje uključene dvije skupine djece, djeca s PJT-om i djeca urednoga jezično-govornoga razvoja, poteškoće u započinjanju priče bile su prisutne u obje skupine djece najmlađe dobi. Međutim, teškoće sa započinjanjem priče bile su prisutne i kod djece s posebnim jezičnim teškoćama starije kronološke dobi, dakle, kod petogodišnjaka i šestogodišnjaka, iako u znatno manjoj mjeri nego kod četverogodišnjaka. Time se može zaključiti da mlađa djeca urednoga jezično-govornoga razvoja i sva djeca s PJT-om imaju poteškoća sa započinjanjem pripovijedanja, čak i onda kada je poticaj visoko strukturiran. Za razliku od djece urednoga jezično-govornoga razvoja, četverogodišnjaci i petogodišnjaci s PJT-om trebali su poticaje i tijekom pripovijedanja. No, i druga istraživanja navode da je djecu s PJT-om potrebno puno više poticati nego djecu urednoga jezičnoga razvoja (Grobler i Arapović, 2006). Međutim, ispitivačevi su poticaji, davani tijekom pripovijedanja u obliku pitanja (na primjer: *Što je bilo dalje? Što sad vidiš?*), imali ulogu da potaknu dijete na daljnje pripovijedanje, a ne da im pomognu u oblikovanju pojedine epizode.

Sva su djeca snimljena tonski, u obliku audiozapisa koji su naknadno transkribirani u pisani prijepis.

Metode obrade podataka

U ovome je istraživanju upotrijebljen model uzročne povezanosti (Trabasso i Rodkin, 1994), koji je oblikovan za analiziranje pripovijedanja priče *Frog, where are you?*, također upotrijebljene u ovome radu. Upotrebom toga modela i ispitnoga materijala, zadržana je istraživačka cjelina u analizi pripovjedne sposobnosti. Modelom je točno određen način analiziranja epizoda priče:

- *situacija* je označena ako su predstavljeni likovi priče i odnos među njima
- *uvodni događaji* označeni su opisivanjem šest događaja (dječak spava, žaba odlazi, dječak se budi, dječak pronalazi staklenku, dječak otkriva da je žaba nestala i dječak je tužan)
- sedam događaja određuje epizodu *pokušaji* (dječak traži po sobi, dječak gleda kroz prozor, dječak traži izvan kuće, dječak traži u rupi u zemlji, dječak traži u rupi u stablu, dječak traži ispod stijene, dječak traži iza debla)
- *ishod* je označen pronalaskom žabe
- *glavni cilj* odredilo je iznošenje poante priče: dječak ponovno ima žabu i vratio ju je kući.

Svaki element epizode nosio je 1 bod. Prema broju elemenata koji su definirali pojedinu epizodu, određen je broj bodova za svih pet epizoda priče. Tako je najveći mogući broj bodova za *situaciju* 2 boda, za *uvodne događaje* 6 bodova, za *pokušaje* 7 bodova, za *ishod* 1 bod te za *glavni cilj* 1 bod.

Iako su mlada djeca urednoga jezično-govornoga razvoja i većina djece s PJT-om bili poticani u pripovijedanju, i to najčešće na početku, svi su njihovi proizvedeni iskazi jednako vrednovani. Gramatičnost iskaza djece s PJT-om nije se uzimala u obzir jer cilj ovoga rada nije jezična analiza pripovjednoga diskursa.

Svi su podaci obrađeni programom SPSS for Windows release 13. na razini deskriptivne statistike, t-testa i analize varijance te prikazani tablično ili grafički.

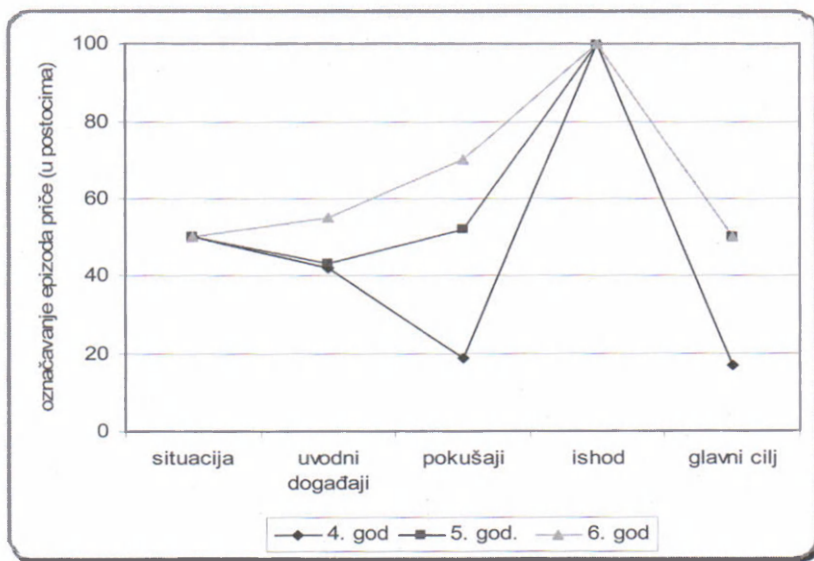
REZULTATI I RASPRAVA

Trabassovim i Rodkinovim (1994) modelom uzročne povezanosti analizira se zahvaćanje strukture priče prema epizodama, to jest mini sadržajima (*situacija, uvodni događaji, pokušaji, ishod, glavni cilj*). Epizodu čini niz događaja koji bi, prema autorima, trebali biti istaknuti i iznijeti u pripovijedanju kako bi slušatelj u potpunosti razumio sadržaj priče.

Na slici 1 prikazano je označavanje epizoda priče djece urednoga jezično-govornoga razvoja, odnosno postotak djece koja su označila pojedinu epizodu priče. Vidljivo je da sva djeca u toj skupini, bez obzira na dob, podjednako označavaju događaje na varijabli *situacija*. Općenito, *situacija* daje važne početne obavijesti o priči kao što su likovi, mjesto i vrijeme radnje te odnosi među likovima, iako su ovdje promatrani samo likovi i odnos među njima. Od ta dva analizirana elementa situacije, u svim kronološkim dobima najčešće se označavaju samo likovi. Neoznačavanje svih dijelova situacije pokazuje da čak i šestogodišnjaci imaju poteškoća sa zauzimanjem perspektive slušatelja, odnosno da se teško odvajaju od slikovnoga predloška i smatraju da ono što oni vide, vidi i slušatelj. *Uvodni događaji* upravo su događaji koji vode

zapletu – jedinom dijelu priče koji svaka priča mora imati da bi bila priča. Samo kod šestogodišnjaka vidljiv je porast u označavanju toga dijela priče. Epizodu *pokušaji* četverogodišnjaci oskudno označavaju upravo zbog slaboga označavanja prethodne epizode pa dolazi do neoznačavanja događaja koji vode k raspletu. U epizodi *ishoda* krivulje dosežu maksimalnu vrijednost. Naime, sva su djeca označila ovaj dio priče, ali to nužno ne znači da su priču i razumjela. Upravo posljednja epizoda *cilj* to dokazuje. Ciljem dijete donosi zaključak na temelju svih prethodnih događaja. Ne razumije li dijete te događaje, nema ni zaključka priče. Zaključak je ostvarila samo polovica petogodišnjaka i šestogodišnjaka. Isti nalaz o načinu strukturiranja priče dobila je i Kuvač (2004) na uzrastu djece od treće do šeste godine urednoga jezično-govornoga razvoja u kojem je pokazala da sva djeca označavaju početak priče, odnosno daju obavijest o likovima i mjestu radnje, nakon čega se smanjuje označavanje ostalih dijelova priče te se ponovno povećava u konačnici, kada djeca označavaju kraj tj. *ishod* priče.

Slika 1.

Označavanje epizoda priče u djece urednoga jezično-govornoga razvoja (UJGR) u odnosu na dob izraženo u postocima

Figure 1.

Narrative design in each part of the story for each age-group in children with typical language development (TLD) in percent

Tablica 2. Prikaz statistički značajnih razlika u strukturi priče djece urednoga jezično-govornoga razvoja (UJGR) s obzirom na dob
Table 2. Statistically significant differences in narrative structure in children with typical language development (TPD) for each age-group

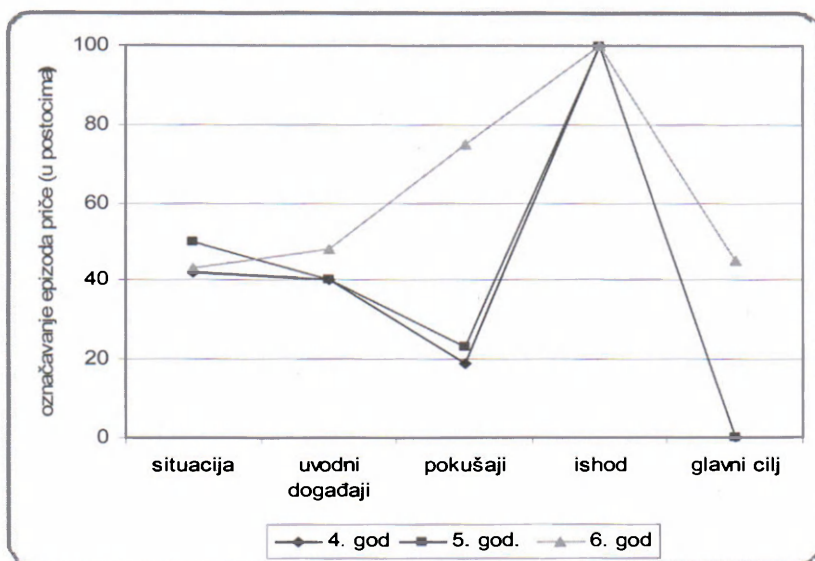
KONTROLNA SKUPINA / CONTROL GROUP			
	t	n'	p
4-godišnjaci / 4-year-olds			
Uvodni događaji / Opening events	5,347	6	0,002
5-godišnjaci / 5-year-olds			
Uvodni događaji / Opening events	7,550	6	0,000
Pokušaji / Attempts	4,294	6	0,005
Glavni cilj / Primary goal	2,646	6	0,038
6-godišnjaci / 6-year-olds			
Uvodni događaji / Opening events	13,000	7	0,000
Pokušaji / Attempts	5,218	7	0,001
Glavni cilj / Primary goal	2,966	7	0,021

Tablica 3. Usporedba među dobnim skupinama djece urednoga jezičnoga razvoja (UJGR)
Table 3. The comparison between the three age-groups in children with typical language development (TLD)

KONTROLNA SKUPINA / CONTROL GROUP			
	n'	F	p
Situacija / Situation	2	–	–
Uvodni događaji / Opening events	2	0,993	0,389
Pokušaji / Attempts	2	3,470	0,052
Ishod / Result	2	–	–
Glavni cilj / Primary goal	2	1,368	0,279

Iz tablice 2 vidljivo je da su statistički značajne razlike dobivene samo u onim dijelovima priče koji su prosječno označeni, odnosno kod četverogodišnjaka u epizodi *situacija* te kod petogodišnjaka i šestogodišnjaka u epizodama *uvodni događaji*, *pokušaji* i *glavni cilj*. Bez obzira na razlike u označavanju epizoda priče koje su vidljive na slici 1, provedena analiza varijance (tabl. 3) među različitim dobnim skupinama djece urednoga jezično-govornoga razvoja ne pokazuje statistički značajne razlike u njihovu strukturiranju priče.

Slika 2. Označavanje epizoda priče u djece s posebnim jezičnim teškoćama (PJT) u odnosu na dob izraženo u postocima
Figure 2. Narrative design in each part of the story for each age-group in children with specific language impairment (SLI) in percent

Na slici 2 prikazano je označavanje epizoda priče djece s posebnim jezičnim teškoćama, odnosno postotak djece koja su označila pojedini dio priče. Slika pokazuje da se krivulje postignuća četverogodišnjaka i petogodišnjaka gotovo preklapaju. Jedino je u skupini šestogodišnjaka vidljiv porast u označavanju epizoda nakon početnoga uvođenja u priču epizodom *situacije*. Suprotno šestogodišnjacima, kod četverogodišnjaka i petogodišnjaka dolazi do opadanja označavanja epizoda *uvodni događaji* i *pokušaji*. Kod sve se djece s PJT-om javlja fenomen naglašavanja *ishoda* priče, ali bez razumijevanja poante priče. Ni jedna skupina, ni četverogodišnjaci ni petogodišnjaci, ne razumiju

priču, što se vidi po nedostatku zaključka. Ovaj podatak navodi na zaključak da djeca zadanu priču pripovijedaju na lokalnoj razini, to jest od slike do slike, bez njihova povezivanja u globalnu cjelinu priče. Manje od polovice šestogodišnjaka dalo je nekakav zaključak priče. Može se zaključiti da se u skupini djece s PJT-om najveći skok događa u šestoj godini kada priča ove skupine djece počinje sadržavati sve važne dijelove, pa čak i zaključni kraj. Izgleda da su u toj dobi neka djeca u mogućnosti povezati sve događaje u jednu koherentnu cjelinu.

Tablica 4. Prikaz statistički značajnih razlika u strukturi priče djece s posebnim jezičnim teškoćama (PJT) s obzirom na dob
Table 4. Statistically significant differences in narrative structure in children with specific language impairment (SLI) for each age-group.

EKSPERIMENTALNA SKUPINA / EXPERIMENTAL GROUP			
	t	n`	P
4-godišnjaci / 4-year-olds			
Situacija / Situation	1,000	2	0,001
Uvodni događaji / Opening events	1,000	2	0,005
5-godišnjaci / 5-year-olds			
Uvodni događaji / Opening events	8,167	6	0,000
6-godišnjaci / 6-year-olds			
Situacija / Situation	7,000	7	0,000
Uvodni događaji / Opening events	5,237	7	0,001
Pokušaji / Attempts	7,492	7	0,000
Glavni cilj / Primary goal	3,862	7	0,006

Tablica 5. Usporedba među dobnim skupinama djece s posebnim jezičnim teškoćama (PJT)

Table 5. The comparison between the three age-groups in children with typical language development (TLD)

EKSPERIMENTALNA SKUPINA / EXPERIMENTAL GROUP			
	n'	F	p
Situacija / Situation	2	0,472	0,631
Uvodni događaji / Opening events	2	0,281	0,758
Pokušaji / Attempts	2	8,332	0,003
Ishod / Result	2	–	–
Glavni cilj / Primary goal	2	12,879	0,000

Primjenom t-testa na varijable unutar svake kronološke dobi ove skupine djece, nailazimo na statistički značajne razlike ($p < 0,05$). Kod četverogodišnjaka se statistički značajna razlika pojavila na varijablama: *situacija* i *uvodni događaji*. Kod petogodišnjaka statistički značajna razlika utvrđena je samo na varijabli *uvodni događaji*, a kod šestogodišnjaka na najvećem broju varijabli: *situacija*, *uvodni događaji*, *pokušaji* i *glavni cilj*, čime se potvrđuje njihovo napredovanje u označavanju strukture priče u odnosu na kronološki mlađu djecu s PJT-om.

Analiza varijance provedena među dobnim skupinama djece s PJT-om pokazuje statistički značajne razlike na dvije varijable: *pokušaji* i *glavni cilj* (v. tabl. 5). Ta je razlika ostvarena upravo na temelju značajne razlike u označavanju tih dviju epizoda priče kod šestogodišnjaka u odnosu na dvije kronološki mlađe dobi, četverogodišnjake i petogodišnjake.

Provedena analiza varijance (tabl. 6) između obje skupine ispitanika, djece s PJT-om i djece urednoga jezično-govornoga razvoja, ne pokazuje statistički značajne razlike u strukturiranju priča među vršnjacima u te dvije skupine ispitanika. Promotri li se slike 3a, 3b i 3c mogu se uočiti neke, iako statističke neznačajne, razlike između tih dviju ispitivanih skupina u označavanju nekih epizoda. Priče četverogodišnjaka ovih dviju skupina jedino razlikuje

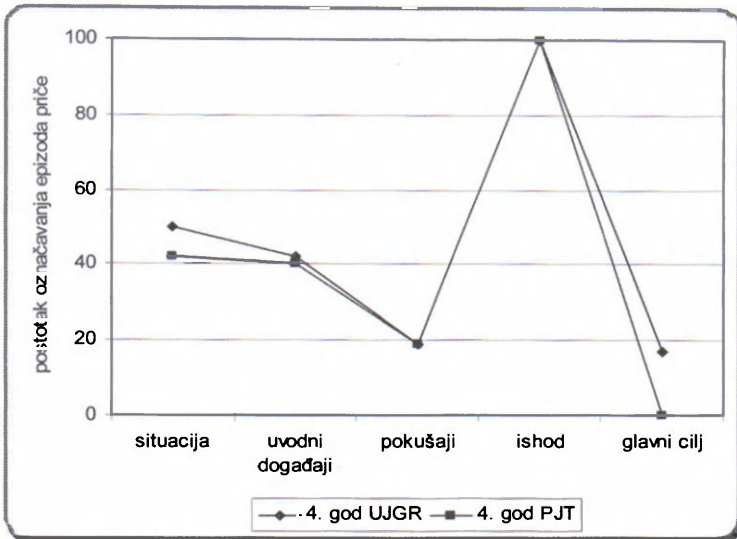

označavanje kraja priče (v. sl. 3a). U toj dobi djeca urednoga jezično-govornoga razvoja počinju globalno obilježavati priče, odnosno djeca te dobi povezuju niz događaja u jednu povezanu cjelinu. Suprotno njima, djeca s PJT-om to još nisu u mogućnosti ostvariti, odnosno ona su još uvijek na lokalnoj razini. Priče petogodišnjaka s PJT-om (sl. 3b) još ne sadrže sve bitne dijelove i petogodišnjaci još ne povezuju događaje u ojelinu, što neki njihovi vršnjaci urednoga jezično-govornoga razvoja uspijevaju. Strukture priča najsličnije su kod šestogodišnjaka (sl. 3c). Njihove priče podjednako sadrže početne događaje koji slušatelja uvode u priču, događaje koji su vezani uz zaplet i kraj.

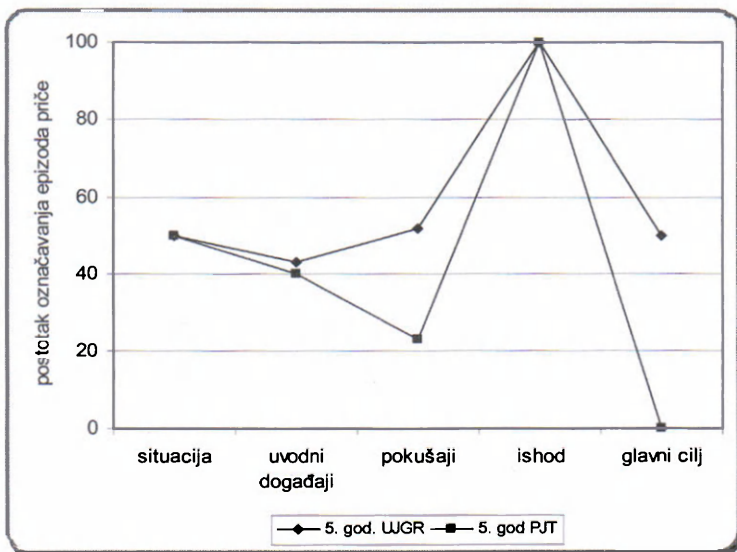
Tablica 6. Analiza varijance između obje skupine ispitanika – djece s posebnim jezičnim teškoćama (PJT) i djece urednoga jezično-govornoga razvoja (UJGR) uparene prema kronološkoj dobi

Table 6. Variance analysis between the groups of subjects matched for age – the group of children with specific language impairments (SLI) and the group of children with typical language development (TLD)

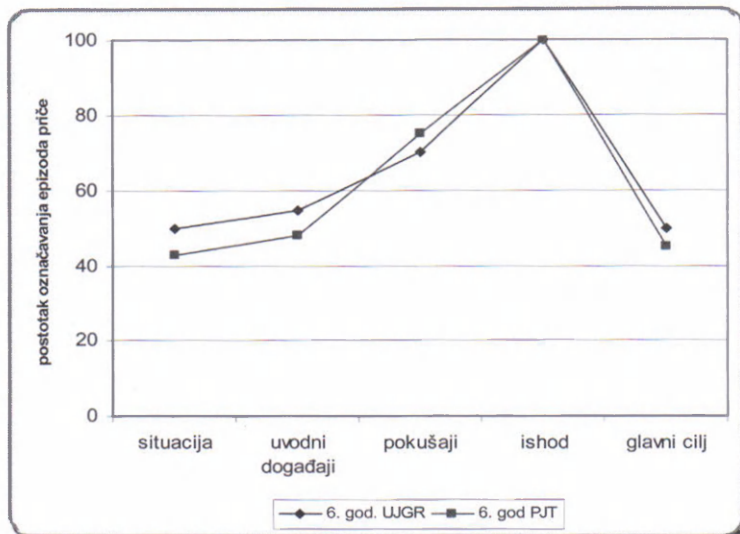
	Situacija / Situation	Uvodni događaji / Opening events	Pokušaji / Attempts	Ishod / Result	Glavni cilj / Primary goal
4-godišnjaci UJR – PJT 4-year-olds TLD – SLI	0,902	1,000	1,000	1,000	0,986
5-godišnjaci UJR – PJT 5-year-olds TLD – SLI	1,000	0,999	0,763	1,000	0,198
6-godišnjaci UJR – PJT 6-year-olds TLD - SLI	0,924	0,995	1,000	1,000	1,000

3a) Usporedba označavanja epizoda priče četverogodišnjaka UJGR i PJT
 3a) The comparison of narrative design in 4-year-old TLDs and SLIs

3b) Usporedba označavanja epizoda priče petogodišnjaka UJGR i PJT
 3b) The comparison of narrative design in 5-year-old TLDs and SLIs

3c) Usporedba označavanja epizoda priče šestogodišnjaka UJGR i PJT
 3c) The comparison of narrative design in 6-year-old TLDs and SLIs

Slika 3. Usporedba označavanja epizoda priče između djece s posebnim jezičnim teškoćama (PJT) i djece urednoga jezično-govornoga razvoja (UJGR) u odnosu na kronološku dob

Figure 3. The comparison of narrative design between the group of children with special language impairments (SLI) and those with typical language development (TLD) for each age-group

Kako se razlikuje struktura i jezično oblikovanje priče te način ispitivačeva poticanja pripovijedanja, prikazano je na sljedećem primjeru priča koje su ispričala dva petogodišnja djeteta urednoga i narušenoga jezičnoga razvoja.

	5-godišnjak s PJT / 5-year-old with SLI	5-godišnjak urednoga jezičnoga razvoja / 5-year-old with TLD
Situacija / Situation	<i>Ispitivač: Reci mi tko je na slici i što oni rade?</i> Čuko. I još žabac i dečko. <i>Ispitivač: Što rade?</i> Dečko sedi na stolica, a čuko izvadi žabac.	Vidim dječaka i psića. I vidim žabu. Peso ide kod žabe, a dječak gleda u njega.
Uvodni događaji / Opening events	<i>Ispitivač: Što vidiš ovdje?</i> Žabac je izaš(a)o. On spava i čuko isto spava. Nema žabac, on je otiš(a)o i vidio dečko.	Peso je kod dječaka, oni spavaju. A žabica iskače iz limenke. Sad se probudio i vidi da nema žabice.
Pokušaji / Attempts	Tu čuko glavu stavio. Dečko t(r)ži žabaca. On zove žabac. Nema ga. <i>Ispitivač: Što vidiš ovdje?</i> Čuko izaš(a)o vani i naze žabac. A nije. On ima čizme. Hoće narast, velik, velik. On viče: "Žabac", nema ga. Vidim (p)čele, dečko, rupu i čuko. On t(r)ži žabac. Tu smrdi, dos(a)o on (*pokazuje na krticu). Čuko hvata (p)čele. Dečko gleda rupu, t(r)ži žabac. Čuko se boji (p)čela. <i>Ispitivač: Sto je tu bilo?</i> Palo je dijete. Vidim ovoga (*pokazuje na sovu). Ne znam ko je to. Ona vidim čuko da je otiš(a)o. On pope(o) se gore na kamen. On leti. On se popeo, vidi ga. T(r)ži žabac. Čuko laje. Ne znam ko je ovo. Ovdje je rupa. Oho... Pas i dijete pada u vodu. Oni su tu u vodi. T(r)že žabaca. Dečko ovako radi (*pokazuje stavlja prst na usta u znaku tišine), a pas. U vodu je. Oni se sagnili.	Tu viri u čizmi, a peso gleda u limenki je li ima žabe. A tu se pesi zaglavila glava. A dječak gleda kroz prozor di je. Peso je pao s prozora, a dječak gleda. Tu je dječak bio ljut jer ga je lupio. Puhao je vjetar na drveću, a dječak je zvao žabu. Ona je peso vidio pčele, a dječak je pravio tunel. Tu je hrčak izašao iz rupe. Dječak pita je li tu žaba. Peso gleda pčele. Peso je srušio košnicu od pčele i onda su sve pčele izašle. A on se popeo na drvo i virio u rupu. Dječak je pao i onda je sova izašla. Pas je trčao od pčela. Dječak se je udario i onda je stavio ruku na glavu. Sad se popeo na kamen i dozivao žabicu. Dječak se popeo na jelena i onda ga je jelen nosio. Tu ga je bacio u vodu. I psa i dječaka. Dječak i pas su pali u vodu i onda se ovaj jelen smijao. Pas je ovdje dječaku na glavi. Pas je još plivao, a dječak traži žabu. I onda su se sakrili kod drveta.
Ishod / Result	Tu dva žabac. Vidi kako (s)pavaju. A tu našli puno žabac. Jedan žabac neće doć na drvo. Tu su dečko, pas i mali žabac.	Dječak se popeo na drvo i ugledo je dvije žabe. A tu je vidio puno malih žabica i velikih.
Glavni cilj / Primary goal		Onda su dječak i psić našli svoju žabu i otišli kući s njom.

ZAKLJUČAK

Način na koji djeca strukturiraju priče dobar je pokazatelj djetetova razumijevanja uloga pripovjedača i slušatelja, razumijevanja priče i mogućnosti djeteta da organizira slijed jezičnih sekvenci u jednu sadržajno povezanu cjelinu.

Provedeno istraživanje pokazuje da su djeca s PJT-om vrlo slična svojim vršnjacima urednoga jezično-govornoga razvoja u strukturiranju priča. Obje skupine ispitanika imaju mentalni prikaz o priči kao strukturi s početkom, sredinom i krajem. Ipak, dva dobivena podatka razlikuju te dvije skupine ispitanika. Prvo, djeca urednoga jezično-govornoga razvoja ranije od djece s PJT-om pokazuju obrasce globalnoga oblikovanja priče. Tek šestogodišnja djeca s PJT-om počinju s globalnim označavanjem. Drugo, jezična usporedba priča ovih dviju skupina ispitanika, a koja nije bila cilj ovoga rada, ponovno potvrđuje značajnu razliku u jezičnome oblikovanju priča između ispitivanih skupina. Te se razlike na jezičnome planu opravdavaju prirodom posebnih jezičnih teškoća. Naime, PJT predstavlja razvojni jezični poremećaj što pretpostavlja, a to se i dokazalo u brojnim jezičnim istraživanjima, da će poteškoće u ostvarivanju pripovjednoga diskursa biti izražene na planu jezičnoga oblikovanja priče. To znači da djeca s PJT-om imaju mentalnu predodžbu o strukturi priče te je, usprkos poteškoćama u jezičnome izražavanju, ipak uspijevaju označiti. Na temelju svih dobivenih podataka može se zaključiti da je slabije označavanje određenih dijelova priče u skupini djece s PJT-om posljedica slabije jezične mogućnosti oblikovanja jezično povezane i sadržajno smislene cjeline.

Jedina potvrđena statistički značajna razlika pronađena je u skupini djece s PJT-om između šestogodišnjaka s jedne i mlađih dobnih skupina, četverogodišnjaka i petogodišnjaka, s druge strane. Ovaj podatak pokazuje da se u skupini djece s PJT-om događa značajan razvojni napredak u strukturiranju priča. S porastom kronološke dobi poboljšava se struktura priče djece s PJT-om i ta klinička skupina djece nadoknađuje nedostatke koje su imali u nekim elementima priče u ranijim godinama.

REFERENCIJE

- Arapović, D.** (1996). Naracija djece s posebnim jezičnim teškoćama. Doktorska disertacija (neobjavljeni rad). Fakultet za defektologiju Sveučilišta u Zagrebu.
- Arapović, D., Kuvač, J.** (2003). Sintaksa u djece s posebnim jezičnim teškoćama i djece uredna jezično-govorna razvoja. *Psiholingvistika i kognitivna znanost u hrvatskoj primijenjenoj lingvistici. Zbornik radova Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku*, (ur. Stolac, D., Ivanetić, N., Pritchard, B.), 9-17.

- Berman, R. A., Slobin, D. I.** (1994). *Relating Events in Narrative: A Crosslinguistic Developmental Study*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Dromi, E.** (1993). *Language and Cognition: A Developmental Perspective*. U Dromi, E. (1993) *Language and Cognition: A Developmental Perspective*. Ablex Publishing. New Jersey, 1-17.
- Giora, R., Ne'eman, J.** (1996). Categorical organization in the narrative discourse: A semantic analysis of *Il conformista*. *Journal of Pragmatics*, Vol. 26, 715-735.
- Grobler, M., Arapović D.** (2006). Naracija u djece s posebnim jezičnim teškoćama. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 42(1), 15-25.
- Johnston, J. R.** (1988). Specific language disorders in the Child. U Lass, N., McReynolds, Northern, J., Yoder, D. (ur.): *Handbook of Speech Language Pathology and Audiology*, 658-715. Philadelphia: Decker.
- Kovačević, M.** (1995). *Language and Language Communication Barriers. Research and Theoretical Perspectives in Three European Languages*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Kuvač, J.** (2004). *Jezik i spoznaja u ranom dječjem pripovijedanju*. Magistarski rad (neobjavljeni rad). Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Labov, W.** (1972). *Language in the Inner City*. Blackwell. Oxford.
- Leonard, L.** (1998). *Children with Specific Language Impairment*. Cambridge: MIT Press.
- Ljubešić, M.** (1996). *Jezične teškoće školske djece*. Zagreb: Školske novine.
- Mayer, M.** (1969). *Frog, where are you?* New York: Dial Books for Young Readers.
- Montgomery, J. W.** (2002). Examining the nature of lexical processing in children with specific language impairment: Temporal processing or processing capacity deficit? *Applied Psycholinguistics*, 23, 447-470.
- Palmović, M.** (2007). *Electrophysiological Evidence for Sentence Comprehension: A Comparison of Adult, Normal Developing Children and Children with Specific Language Impairment*. Doktorska disertacija (neobjavljeni rad). Sveučilište u Zagrebu.
- Palmović, M., Kuvač, J., Kovačević, M.** (2007). Istraživanje posebnih jezičnih teškoća metodom kognitivnih evociranih potencijala (KEP). *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 43(1), 63-73.
- Rice, M., Wexler, K., Cleave, P.** (1995). Specific language impairment as a period of extended optional infinitive. *Journal of Speech and Hearing Research*, 38, 850-863.
- Tallal P. Benasich, A.** (2002). Developmental language learning impairments. *Developmental Psychopathology*, 14(3), 559-579.
- Trabasso, T., Rodkin, P.** (1994). Knowledge of Goal/PLANS: A Conceptual Basis for Narrating *Frog, where are you?* U Berman, R. A., Slobin, D. I. (ur.) *Relating Events in Narrative: A Crosslinguistic Developmental Study*, 85-106. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.

Paulina Bogetić
Zagreb, Croatia

Diana Arapović and Jelena Kuvač-Kraljević
Faculty of Education and Rehabilitation, Zagreb
Croatia

NARRATIVE STRUCTURE OF CHILDREN WITH SPECIFIC LANGUAGE IMPAIRMENT

SUMMARY

Narrative ability has been considered as a good indicator of school achievement and indicator of language disabilities, in particular for group of children with Specific Language Impairment (SLI). Although language studies are dominant in the field of discourse analysis, it is necessary to gain insight into the cognitive features of narration. The aim of this paper is to describe the narrative structure of children with SLI and compare their structure with the narrative structure of typical language developing children (TLD). The results show TLD children have more developed structure of narrative than children with SLI from the youngest ages. However, with the increase of age children with SLI improve their narrative structure and compensate for lacks that they had in younger ages.

Key words: *storytelling, narration, narrative structure, cognitive features of narration, children with specific language impairments*
